

WWW.UNILIB.R

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
В
Ј
И
С
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ.

Бр. 6.

У Новом Саду, 31. марта 1908.

Год. I.

САДРЖАЈ: Чека нас нов рад. — Тежње за [преображајем школе. — Одношај педагогије према психологији. — Још о рачуну у осн. школи. — Школа и настава: Школски испити. — Учитељство: Решења о заједничкој седници бачких зборова. — Практичне обраде: Плетење женске чарапе. — Школска самоуправа: Седница ЕШО темишварског. — Белешке. — Нове књиге. —

Чека нас нов рад.

У седници Саборског Одбора од 20. и 21. марта о. г. „Узет је на знање извештај председника-министарства, да је на основу утока покојног патријарха Георгија Брапковића уништио избор епар. школ. одбора у архиђакепези с тога, што је бирао више од два учитеља.“

Питање о два или више учитеља да уђу у епарх. школ. одборе, одавна је код нас на дневном реду. Чудновато је у опште, да тако питање и може доћи на ред код оног света, који без разлике политичког уверења, стоји на том становишту, да је просветни развитак, битни услов нашег народног живота и напретка. Питање такве врсте и уверење, да је просвета излазна тачка нашег народног рада, то су такве две противности, да их није могуће довести у склад. Нити је могуће правилним и стварним разлозима правдати становиште, које би у својем раду хтело да се држи и једног и другог. Шта се све радило поводом тога питања, познато нам је свима врло добро. Да је у нашем српском друштву и на срцу све онако, као на језику, то питање није морало доћи до министра. Но кад је већ и тамо дошло, вије морало бар тако проћи. Зашто је то питање тако прошло, нећемо да испитујемо. Јасно је, да стављањем тога питања у тај положај, наша основна настава може само штету претрпети. Ми често вичемо, да нам је неко други крив за неуспехе на нашем

просветном пољу. Овде је један случај, где смо баш ми само криви, што је то питање дотле догурано. Она антипатија неких кругова, против учитеља, која је у току многих година, наше друштвене редове покушавала да задобије против учитеља, за последњих 10—12 година сасвим је прешла из тихе и потајне тактике у јаван отпор. Са учитељима се ту није рачунало као са представницима основне народне наставе, него као са материјалом од којег се може или не може извући неке користи. Само са таког неправилног односа, могло је и доћи дотле, да се напред поменуто питање толико распреда и да напослетку, сад у добу мање учитељске заинтересованости у опћем нашем друштвеном метежу, буде то питање решено у тако застарелом правцу.

Несувремени завршетак тог питања, нас учитеље довешће ипак до неког резултата; уз то даће нам прилику, да значај тога питања поставимо на другу основу и тиме докажемо: Да смо ми од увек имали у срцу и у души само добробит самог тог питања, а не оне мотиве, које су нам добацивали поједини заинтересовани кругови, обузети својим егоистичким погледима, сматрајући нас као такмаце њиховим жељама за неку власт и нека почасна места. Велика већина учитељства од давних времена, у истину је идеално схваћала значај својег наставничког рада, а познавајући

све оне тешкоће, које се често испрече остварењу лепих идеалних погледа, хтела је да помогне поправљању тога стања, својим интензивним радом. Но та активност, протумачила се као жудња за неком влашћу. Према напред поменутом министровом решењу, сви они, који се до сад жестоко опирали да учитељи буду власт, одахнуће. Одахнуће и учитељи од разног неправедног сумњичења. И кад једном затраже, да сви они који тако много говоре о народу и његовој просвети, стану у погледу основне народне наставе, на право просветно становиште; кад једном затраже, да стручна просветна ствар и административна, не буду једно исто; и кад једном затраже да у тој чисто стручној просветној ствари воде учитељи меродавну реч, онда им се неће моћи пребацити да хоће да буду власт, да хоће да штите лоше учитеље и да хоће општине да отерају у Турке. Кад дођемо на ту чистину, да решимо хоћемо ли напред куд иде цео просвећен свет, онда ће се видети колико је истине у оној вечитој декламацији о школи и народној просвети; колико је истине у признању добре воље и истрајног рада учитељског, за школу и народну просвету; и колико је истине у оним тврдњама, да учитељи желе само у власт, да желе да штите лоше своје другове и да желе да као власт имају надмоћ над општинама.

Наша учитељска је задаћа, да све те намерно измишљење обеде, понишtimo стварним радом. Сваки онај, који би сметао таком раду, па ма био из нашег учитељског кола, оруђе је против таког исправног рада и треба га онемогућити да спречава такад рад или заводи на странпутицу.

И

Тежње за преображајем школе.

Вредно је знати, како мисли проф. Рајн о настави у веронауци. Он вели: „Има два пута којима се може поћи: 1. Могла би се, по примеру американских школа, из наставног плана сасвим изоставити настава у веронауци, у јавним школама и могла би се предати појединим вероисповедним општинама; 2. А могло би се поћи путем најно-

вијег либералног енглеског школског закона, да школа не даје никакву вероисповедну наставу, него једну опћу наставу у вери на основу Светог Писма. Он држи, да онај први пут није подесан за Немце. Јер само механичком поделом не би било то питање решено; и ако би се искључила настава у науци вере, остала би у томе настава у повесници. А нико ваљда не жели, да се и ова настава искључи или тако редуцира, да остане само на учењу имена и бројева. Други пут држи, да је пробитачнији и да би се њиме могло поћи, али ту уз неке услове. 1. Да се из основа унесу реформе у психички развитак омладине. 2. Да се ни једно дете и ни један учитељ не гони на ту наставу. Ако се ово последње мало боље разгледа, ствара се питање: Где су границе државном праву да у овоме силом поступи. „Знање и наука су слободни“ тога се држи пруски закон. Према томе држава не би могла утицати у ту ствар. Али до сад ипак држава утиче. А у погледу васпитања омладине, докле јој је моћ у овоме? Да има право дозволе, да се извесна знања дају омладини, о томе нема спора. Просвећена држава хоће да има разумне грађане и не може оставити случају, да их таке добије. Али њој не требају само разумни људи, него и људи честити и морални. А ово су најдрагоценији саставни делови личног и државног живота. С тога је држава до сад одржавала и одржава у јавним школама наставу у вери, шта више полагала је посебну вредност њену положају и времену, које јој се у настави уступа. Она се и о томе старала, да вероучитељи било у универзитетима или семинарима набаве доста спреме у богословском знању. У уверењу да ће присилним религиозним васпитањем државну добробит и просветни рад најбоље помоћи, држава није питала је ли, и докле је оправдана присилна мера или у опште је ли оправдана. Из тога је избило, да се јака сгруја шири, која довикује држави, да је у томе сувише далеко отишла, да је прекорачила границе својег делокруга. Тиме је изазвала противнике против себе, који сад траже, да се држава тргне од тих присилних мера, јер је већ крајње

WWW.UNILIB.BS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

време да даде маха свачијем слободном уверењу. С тога се држава пре свега мора ослободити од црквеног утицаја. У разним нередовним односима између школе и цркве поправак би био то, да се школа од цркве одели. Саму реформу наставе у веронауци замишља Рајн овако: 1. Пре четири године основне наставе, не треба дати деци никакву библијску наставу, јер за то деца нису још дорасла. 2. Од петог разреда почиње библијска настава на основу скраћеног градива из Старог Завета, али уз посебну пажњу на доба о пророцима, које се до сад недовољно обрађивало. 3. Тежиште да буде, на уводу у живот и науку Исусову, али без догматичких додатака. 4. Тек у даљим наставним ступњевима (у продужним и вишим школама) да се упути омладина у религиозним тежњима. 5. Недељни број часова да се строго ограничи а учење на памет да се изостави. Ове тражбине изгледаће некоме, с обзиром на историјски развитак, сувише радикалне. Али треба рачунати са оним становиштем, које данас влада у томе питању и помишљати на то, да је непријатељско расположење у тој ствари, баш створено оним непсихолошким и из темеља неправилним присилним мерама, које су и децу и учитеља од првог разреда, па кроз дуги низ година мучиле у тој настави. Ту се мора створити неки преображај! А тај преображај у толико ће се пре постићи, у колико се реформисте отисну од својих заумљених појединости које заступају и пренесу се на опште поље у томе питању. Овога до сад није било. Преокрет на боље у овоме питању, све дотле се неће извести, док се сви слободног уверења свештеници, учитељи и родитељи не оставе својих индивидуалних жеља и наклоности, те се не сложе у извесним основним захтевима и не поведу једну опћу јаку делатност.

Из свега овога а тако и осталих излагања, која су у томе питању на дневном реду, види се да је питање о религијској настави у пуном јеку. Оно се мора решити, ако се неће пустити да сва настава у веронауци пропадне. И ако се не може у свему ићи са тражбинама бременских и хамбуршких учитеља, то им се ипак не

може одрећи да донекле немају право. У том правцу један немачки црквени лист*) држи: Ако се од учитеља тражи, да децу уче ономе, што нису у стању с уверењем деци казивати, то им је дужност да то отворено кажу и траже у томе реформу, јер иначе така настава више шкоди него што користи; она ће ону унутрашњу неосведоченост од које болује, пренети и на децу. Резолуције бременских учитеља, треба — дакле, сматрати као вапај за помоћ, и ширих кругова учитељских, који стоје у том положају, да морају деци оно дати што ни сами немају, наиме веру у догму. Поменути црквени лист, тумачи онај поклич бременских учитеља, као недостатак религијског уверења у опште, али људи самосталнијег погледа, тумаче то, да је таком становишту једино крива црквено-догматичка настава у веронауци; она отуђује од религије, па ће и децу од ње отуђити. Но захтев неких црквених кругова, да се на место таквих учитеља, поставе посебни учитељи за наставу вере и тиме да се реши питање о религијској настави, није правилан по мишљењу меродавних педагошких кругова. Религија се из наставног градива у школи не може излучити, али догма може. Ако се догма из религијске наставе, издвоји, ако се Исусово хришћанство ослободи мистериозности у коју је умотано, тада ће са многих срдаца спаси терет; тада ће они с радошћу предавати науку вере, а не без воље као данас.“

Тако се расправља питање о религијској настави, у западним педагошким круговима. Ми смо у главним потезима изнели преглед тога спора пред наше читаоце, не би ли можда и ми у томе нашли кључ оним приговорима, да и у нас све више отима маха верска равнодушност. А тако исто, не би ли можда ту потражили и ми узрок оном покрету, да се у нас узме од учитељства та настава и преда посебним вероучитељима. Кад знамо какво је градиво и у нас одређено за наставу у веронауци, и у каквом правцу треба да се изводи, све јасније постаје, да и у нас

*) Ew. Kirchl. Anzeiger.

религијској настави треба дати свежији правац, темељнији основ. На овом основу како је данас то се не може. С тога држимо, да је правилан основ онај, који је заступала у томе пре две године Школска Анкета и истицала у својим предлозима да се религијска настава упрости и опрости од непотребног градива, а да се освежи примерима црпним из живота и круга у којима се живот креће, ослањајући све то на богодане истине, које су од памтивека освештане и већ као такве имају у себи религијску моћ, да су постале саставни део и Хришћанске Науке. И најбоља наука може пропасти или бар промашити циљ, ако не пође путем којим треба. То важи и за наставу у вери како је данас заступљена у нашој настави. Питању томе нису границе само уски школски зидови, него широко поље друштвеног живота. Са те тачке-дакле-треба да пође преображај у тој настави, а тај преображај утицао би моћно и на преображај друштва.

(Наставиће се.)

Одношај педагогије према психологији.

Превео Мл. Ђурошевић, учитељ у Обровцу.

(Наставак.)

Према овоме живот ће им за цело бити пуније садржине, језгровитији и кад се тако постигну статистични резултати у опште узевши, као што се види од врло су мале вредности, а овака опажања за цело ће их довести ближе ученицима, јер око и ухо привикнуће се томе, да упозна она обележја у појединог детета, која сличним опажањем, изазива пажњу помоћу читања.

Али за име Бога, оставимо на миру оне учитеље, који се не осећају позваним, за прикупљање оваких опажања.

Проучавање детета, не треба истицати као нужну дужност, која се не би смела провустити и не треба је товарити ономе на врат, к ји то осећа као велики терет и нема наклоности за тај посао! „Најбољи учитељ, може да пружи најгоре податке о проучавању детета, док другим делом, од најслабијег учитеља могу у ту

сврху да дођу податци од највеће вредности.“

Данас су увиделе и највеће присталице проучавања детета, да су јако преценили ову грану науке јер се 1906 год. на конгресу за психологију детета чула изјава ове садржине: „Наука за проучавање детета, саразмерно обухватила је и ону грану, која се зове експериментална педагогија која није поштеђена од прецењене вредности не саме код Американаца, на које смо прво мислили, него шта више тај је случај и код нас.“

Један немачки научник по имену Виљем Штерн, оштро критикује досадањи метод, као и постигнуте резултате, па пољу науке о проучавању детета.

За прикупљење статистичких података, у томе штампани су табаци, са истакнутим питањима — То је први метод за проучавање детета, о коме се Виљем Штерн овако изражава: „Статистички податци, који су прикупљени на овакој основи разним питањима и запиткивањима — веома су проблематичне вредности.“

„Упитним табацима, може се установити, колико ко има годишњег прихода, каквог је темперамента, којој вероисповести припада, али се никако не могу установити ту: душевне особине.“ Даље вели: Штерн да овака питања личе оној познатој друштвеној игри: Која је ваша најмилија боја? Мили песник? Мило јело? и т. д.

Исто тако изражава се и о другом начину експериментисања — при проучавању детета: „Нови облик експерименталног поступка, отишао је делом на онаке путеве који су доста стрменити, и који могу да далеко оду од висине науке. На срећу је овај покрет још врло млад, — тек што броји неколико година; те се надати: да ће важне напомене у томе проучавању наћи одзива!“

И ми смо тога мишљења! Само је без сумње, проучавање детета, умесно и врло нужно. Оправданост ове науке, признају и сами критичари, па и сам Минстерберг ово вели: Психологија детета без сумње је врло важан део — „Опште психологије!“

Психологија детета, послужиће податцима повесници културе и за психологију. Помоћи ће решити проблем психогенезе, а без сумње, да ће бити на помоћи и самој педагогији. Али је од преке потребе и нужде, да се ради са мање ларме, а више бави озбиљнијом науком, као и сам метод да се постави на научнију основу.

Нужно је још и то: што Штерн препоручује, да се са овом науком баве људи школовани и признати стручњаци, чији рад да се узме у обзир, а код експерименталног поступка, да се ексактније поступа.

Дакле, педагошкој психологији, као саставни део биће и психологија детета; а остали делови науке за проучавање детета пружиће педагогији такођер, вредна разјашњења.

У осталом, психологија је у новије време — пружила и остале своје гране, које су од исте вредности или још врсније податке пружају у корист педагогије, и такве су:

Народна и социјална психологија, као и диференцијална психологија. Све су ове науке позване да појуне основу психологије, која је од преке потребе.

Народну психологију покренули су: Steintal, Lazarus и Müller, која испитује народни дух: језик, митологију и морал.

У новије доба чинио је покушаје W. Wundt, да комплексним експериментисањем стави ову науку на сталну основу.

Полазећи даље, видећемо да је социјална психологија, већ на почетку почела испитивања и на другим пољима да проширује, као што су: економија, индустрија, испитивањем друштвених staleжа, и криминалистике и т. д.

С педагошког гледишта, била би ова испитивања од много веће важности, кад би се проширила диференцијална психологија код различних, народа, т. ј. да се обележе народног духа, не испитује у опште него кад би се између разних народа установиле оне диференције које постоје међу њима. И кад би тако један народ добио верну слику свога народног духа, то би било од неоцењене вредности с васпитног гледишта.

Ово је отворено поље за испитивања научницима, чији би рад за постигнуте успехе на томе пољу — крунисан био лаворикама. Ова наука не би била од вредности само за онај народ, о којем би се водила слична испитивања, него би то имало вредности с међународног научног гледишта.

Испитивањима у корист психологије, са свим је раскрчила и отворила пут индивидуална психологија, која је истина на почетку свога развоја, али је ипак за ово кратко време показала богата и врло лепа успеха. За оснивача ове науке сматра се: W. Dilthey. Задатак ове науке још у почетку своме заокружио је: W. Stern, професор на бриселском унверзитету.

Овом науком би хтели установити индивидуалне разлике о способностима појединих народа. У чему се разликује индивидуални душевни живот? Какве разлике показује душевни живот појединих народа? Који су услови ових разлика? И на послетку, у чему се појављују ове разлике?

Овака индивидуална психолошка посматрања, није та наука пре, — као предмет испитивања предузимала, јер је она тражила генерализам — т. ј. оно — што је у сваком човеку заједничко.

До сад се само уметност трудила да се истакну индивидуалне разлике. Песници и књижевници дали су индивидуалну психологију, а ова је толико усавршенија у колико је већи књижевник или песник.

Колико је психологије у делима наших песника великана? Из Шекспирових дела, можемо познати цело човечанство! Познавање научног индивидуализма, то је задатак диференцијалне психологије. Како педагогија тако исто и практични педагози, од те науке заиста могу много очекивати. Већ и сама психологија детета, јесте један део диференцијалне психологије, у колико би се тражила разлика између детета и одраслог човека. Пути им се састају, а и метод им се у главном слаже. Педагозима је нужно и једно и друго.

Практичан поступак педагога, свагда се оснивао на познавању психолошких знања, али ова знања која су стечена практичним опажањем, — била су психолошке

природе. Когод се бавио васпитачким радом, осећао је потребу, да се бави посматрањем детета. И како се развила научна педагогија, познали су копчу — која треба да везује педагогију са психологијом.

(Наставиће се.)

Реч-две о рачунској настави у основној школи.

Да говоримо отворево.

На раскреници прелаза из старе у нову школу, пре тридесет година, ми смо се били тако захукали, да смо хтели у просветном животу нашем, да учинимо на мах необичан скок. Хтели смо одмах да нам се цео свет диви. И за то смо немиле грабили и пресађивали у своме просветном врту све, што смо у туђем учили за ново и умишљено напредно. За доказ ове тврдње, ено нам „Наст. плана“ од 1872. г. Чисто човек не би веровао, да је тај „Наст. план“ био прописан за основне школе. Па ипак. Како је било у свему, тако је било и са рачунском наставом. Док се у нашој старој школи вртело све оне четири основна рачунска вида, као јединог базиса животних потреба те наставе, дотле се нова школа винула у тој настави скоро у заоблачан свет. Па као да нема пред собом слабачка подобја, божја и као да нема децу од 6—12 година, хоће да створи од њих чудовишта од математичара.

Нова школа хоће, да свако дете, са навршеном 12. годином, буде савршено у свима могућим комбинованим рачунима, који се у животу појављују. И за то се труди, да га створи и малим и великим земљорадником; малим и великим индустријалцем. Хоће да га начини од 12 година и мерником и архитектом и књиговођом. Хоће — чудо од њега. . . . Ено, сетимо се само оних силних и теобних закључних рачуна, које данашња „Наст. Основа“ прописује. Ту су закључивања од једине на множину и од множине на једину. Даље: Од множине на многостручни броји и од множине на један део. Од множине на један део и на многостручни број тога дела. Од множине на једину и на другу множину. . . И ти Боже знај још како. Па ту су десетични бројеви и обични разломци. Ту је правило тројно, просто и

сложено; ту талијанска практика и — каматни рачуни. Ту правило друштвено и смешано. И ту је земљемерство по „Наст. Основи“ па и књиговодство. И све то требају деца да науче у добу своје — као што је већ напред наглашено, од навршене 6. до навршене 12. године, и да се са свим тим у животу користе. И онда, којим путем још имају деца доћи до свега тога знања и умења за шест година!

„Наст. Основа“ прописује, да се у I. р. научи рачун до 20; у II. до 100; у III. до 1000. У IV., V. и VI. разреду има се научити у безграчном простору. Али ту „Наст. Осн.“ навалице заборавља, да смо се са таким распоредом подухватили правога сизифовог посла. Јер ево већ више од 35 година, гурамо ми тај сињи терет уз брдо. Више од 35 година, кључамо ми читава покољења са тим силним рачунима. Па шта видимо? — Да ли смо одгурали камен уз брдо? Јесу ли та наша покољења постала паметнија и виспредија у рачуну? Да ли смо добили оне, на почетку замишљење математичаре? На жалост нисмо. Не само математичаре да нисмо добили, већ готово нисмо постигли ништа. Просто ништа. Јер блесак и тридесетпетогодишње хвалисање, тек нећемо рачунати у добит какву. То нас само још више квари. За то смо се и спустили доле. Спустили смо се, где смо и били. Па још и то је благо речено. Спустили смо се ми још и ниже. Спустили смо се толико ниско, да данас, у много случајева, можемо смело и без зазора тврдити, да је стара школа била у рачуну сразмерно много напреднија, од наше нове — модерне школе. Можемо смело и без зазора рећи, да су старија покољења излазила из школе сразмерно много спремнија из рачуна, него потоња — новија. И то је света истина. Још пре неку годину, када би заишли у народ и потражили оне оседеле ратарске старине, који су се школовали још у оне, скоро заборављене дане, па још ако су за оно доба били мало бољи ђаци, сваки вам је са срећеном сигурношћу и са разумевањем знао израчунати у своме домазлуку све, што се са четири рачунска вида даје просто извести. *Собраније и отјатије; множење и дјеленије* тако се уживило у њега, и тако му је све још свеже у памети, као да је јуче школу напустио. Таблицу множења ће вам изговорити без запињања. А то је тај старац научио још по методи, коју ми данас називамо дресуром.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Научио је то све у оно време, кад се ишло у школу од воље; кад није било полумесечних пријављивања неоправданих отсутника школских, нити је било глобљења за небрежљиво полагање школе, а још мање добре методе уопште и иначе мало бољих методичара. За *недељну школу*, у данашњем смислу, није се за право ни знало. Ишло се недељом великог уекршњег поста у цркву на молитву. Онда је још он то научио. Али изгледа, да је стара школа канда водила више рачуна о данас тако често истицаном дидактичком правилу онеме: „Мало, али темељно.“ О правилу дидактичком, са којим се модерна школа наша скоро размеће. Али се размеће у ситницама, а у крупницама га, и то озбиљним крупницама, толико преврћа, као да то правило уопште и не постоји. Па за то је и истакла, у рачунској настави, ону силесију материјала, и поставила онај стрменити пут, који њени питомци нису у стању никако савладати. И ми се љуто варамо, ако мислимо да је тај силни материјал и истакнути пут одиста савладљив и да недостаје нешто само, мање више са формалне стране, па да нас Бог види. То је грдна обмана! То знамо сви ми, који већ годинама радимо у просветном винограду народном. Отуда и долазимо до тако жалосног искуства. А да је таково искуство одиста жалосно, о т. ме нема сумње. Јер кад се након тридесетпетогодишњег рада наше нове школе, мора отворено рећи, да је стара школа сразмерно много спремије рачунције давала, него ова нова школа, онда је свакако и више још него жалосно. Може се рећи, да је прежалосно. Сумња ли пак когод у то, нека изволи узети преда се часом, било којег свога бившег ђака, старијег или млађег, па нека га почне егзаминирати, из свега, што га је у своје време учио из рачуна у школи; нека пређе с њиме од проста четири рачунска вида напамет, или писмено, па даље до закључних рачуна и до талијанске практике, друштвених простих и сложених рачуна, пак се мора пренерозити од чуда, како му тај бивши ученик, па можда још о испиту обдарени отличаш — не зна ништа. Пренерозити се кад види, да му некадањи питамац не зна, не само закључне рачуне, талијанску практику и друштвене рачуне, око чега је силно божије време утучао, само да га са образцима колко-толико упозна, већ не зна ни најпростије рачуне. Не зна ни проста четири рачунска вида. Не зна таблицу множења, нити зна у оквиру њену садр-

жавање и делење. Не зна, као да никад чуо није. А не зна за то, што га је нова школа, поред осталих многоструких дисциплина, толико претрпала разноврсним рачунима, да његов — детињи — слабачки ум, није био кадар, ни поред најбоље методе, све да превари, прекува и у трајној својини да задржи.

Па стога морамо бити једаред на чисто: Шта управо треба основна школа, да даде нашем народу из рачуна? Треба ли она своје питомце да спрема стручно? Треба ли да их спрема за трговце, занатлије, индустријалце? Треба ли да их спрема за учитеље, попове, адвокате, лекаре и т. д., па према томе зар да се равна и са рачунском наставом? Без сумње апсурдно!

Дете, по навршеној својој десетој-једанаестој години, одаје се већ путу, којим ће поћи животном уточишту својем. С тога одмах, после четиригодишњег основног школовања, мањи део напушта школу и одаје се на трговину занатлијство, или у опште науку, чега ради и нарочиту школу учи. У основној школи пак остаје још до навршене 12. и односно 15. године своје велика већина, која ће у земљорадњи наћи себи живота. Остаје чист ратар, множина, која с правом очекује од своје школе, народне школе, да га просвести и очеличи умно у ономе, што ћему у истини од користи бити. Дакле оно само да му даде школа, што ћему у његову практичну животу, а поред силних и напорних физичких радова, из дана у дан требати.

Па кад то знамо, онда нам се и нехотице намеће питање: У којем случају долази наш ратар данас до потребе, да рачуна са оним шестоврсним закључивањима и нарочито са обичним разломцима? Кад има времена наш ратар, да потражи хартије и оловку и да се баци на велики рачун талијанске практике; или да расправља рачунска правила друштвена и смешана, што му баш и тлачи време, да може добро научити бар четири основна вида рачунска и поред њих, оне напаметне и писмене рачуне практичне, који ће му несумњиво у животу требати... Никад дакле. Чуо их је и видео у школи, пак ће свакако и умрети, а они му веће више никад доћи да ради с њима. Неће имати ни времена, да се било кад, ма и пробакће око њих. Не обмањујемо се само. Ово је истина, коју никоји разлози побити не могу. С тога отворено тврдимо, да је са рачунском наставом, и рачуном у основној школи нашој, одиста жалосно и — прежалосно.

И покрај тога, истакла је нова школа још рачунску наставу, као једно од најмоћнијих средстава за развијање ума детињег; за оштрење разума његовог; за сређивање памети његове. ... Да грозне провије! Та данашња обука у рачуну, са својим пренагомиланим материјалом баш заглуњује децу. Није дакле у стању ни близу, да постигне истакнуту цел. Покрај тога, не даје ученику ни спреме за практичан живот. Она му пружа рачуна једино толико, да се на дан годишњих испита изведе глориозна продукција којег несавесног наставника, те да безазлена публика тапше од усхићења, како један ђачић између 6—12 година, знаде тобоже рачунати шест врста закључака, талијанску практику и друштвене рачуне. ... Руку на срце само, па признајмо да је тако. А шта вреди таква обука? Вреди — колико онај кишни мехур. Набуја и расплини се као да га никад ни било није.

Т. Костић.

(Свршиће се.)

Школа и Настава.

Школски испити. Против школских испита све се више устаје у меродавним школским круговима. Директор Паџиг из Хохенштајна пише у „Neue Bahnen“ о испитима, и износи њихову штетност по наставу, и њихову излишност. Он вели, да су испити постали у стара времена, кад су при црквеним визитацијама, хтели уједно и школу да прегледе. Разуме се, да је то све створено под утицајем свештенства. За тадашња времена могли су испити и имати извесног смисла, јер су тада учитељи били слабо и недовољно спремни, положај им је био несталан. Данас је то сасвим друкчије. Школски органи имају своје надзорнике који воде рачуна о настави и о раду и спреми учитеља. Власт не пита, је ли родитељима право, да се школа и настава надзиравају, она држи то за своју дужност и не допушта да се неко трећи у то меша. Већ та једна околност, да власт као позвани орган води бригу о томе, и изриче свој суд о раду и успеху, искључује потребу, да још неко други пресуђује у томе, који уз то није ни меродаван за оцену наставног рада. Према томе окупљање шире публике, у којој су уз то све лајици непотребно је и неисправно. На школским испитима оно привидно знање, само добија

своју званичну потврду. На испиту се не може видети правилна слика школског стања, односно дотичног разреда, јер онај дубоки и стварни утицај озбиљног школског рада, не може се утврдити тако површним проматрањем с поља. Оно што је најбоље у раду учитељеву, не може се приказати, ни „преслишати.“ Али како учитељ зна, да ће његов рад присутни лајици, по највише ценити по множини знања његових ученика, то и учитељ често подлегне утицају „испитног сјаја.“ С тога се на испитима обично највише истиче оно, што се може без погрешке изговорити и публици приказати. Безпогрешни говори и прикази напамет наученог градива, често су понос школе. Сигра са брзим питањима и одговорима, које се лајцима тако јако допада, значајна је по екзаминаторски карактер наше садашње школске наставе. Али не треба заборавити, да је то све само спољашња формалност. Којем учитељу није стало само до тога, да деца да строго само оно, што је Наставном Основом прописано, томе учитељу су испити сметња у његовом наставничком раду. Они му притискују наставу пословима, чија се слаба вредност онажа на сваком кораку; они су кривци, што често, не може да се створи, и покрај свег настојања, правилан однос између учитеља и његових ученика. Због свега тога испити заводе наставу на погрешан пут и утичу штетно на циљ саме наставе.

Оцењивати ученика по ономе како је на испиту говорио сасвим је погрешно, варљиво, јер једва да има и један ученик, да ће без помоћи бити у стању све оно приказати, што је у току целе једне године попримао, против тога говоре психолошки разлози. Један део ученика је миран и сигуран за оно што зна; један мањи део због изнимног положаја живнуо је већма; а највећи део се збунује и застане. Често најбољи ђаци ускубуре, дочим слабији, који са извесном хладнокрвношћу дочекују ствар, добро одкрешу. Узроци овоме су у темпераменту и карактеру. Но уз све то има још и других околности од којих зависи ствар. Деца су после подне друкчија него пре подне, понедељником друкчија, него других дана. Дугачак испит замори децу. Дете се боји неповољног успеха; зна само да је у нечем слабијег знања; присутност многих учитеља и родитеља збунује га; можда му је учитељ и казном попретио ако не буде знао; једном речи: разна осећања и замишљаји

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

сметају му, да правилно мисли и да му се представе ређају редовним путем. Долази још убрзано или успорено дисање, јаче струјање крви, оштрим бјелом, бледилом и т. д. Стање ово познато је под именом испитне грознице, где слабије, где јаче, али на свима ступњевима и у свима годинама.

Испити, дакле, стоје у опречи са законима психологије јер, изазивају осећаје који узнемирују и сметају редовном току представа.

Испити иду на руку површности и у важном делу ученика изазивају уображеност, сујету и прецењивање самог себе.

На испиту се не може јасно упознати наставничка и васпитачка способност учитељева, с тога они воде погрешном оцењивању ђака и васпитача.

Испити одузимају школи добар део радног времена, преоптерећавају ученике, а покрај свега тога, за њих се све мање интересују и учитељи и родитељи и школеке власти.

Јавни школски испити не дају прилике ни родитељима да јаче загледају у школски живот, нити стварају тешњу везу међу школом и породицом, с тога су они из педагошких, психолошких, моралних и практичних разлога непотребни и с тога их треба укинути.“

Учитељство.

Управни одбор учитељског збора новосадског школског среза одржао је своју седницу 13. (26.) марта о. г. Између осталих предмета решено је под бр. 17. ово: Чита се допис управног одбора сомборског среског учитељског збора, у којем јавља да му је ЕШО бачки поверио сазив заједничке седнице свију бачких среских учитељских зборова за јесен о. г.

У свези с тим предлаже тај одбор: Да се заједничка седница одржи 2. (15.) окт. 1908. у Ст. Бечеју, на истој да председава г. Алекс. Јорговић епарх. школ. референт, а у случају спречености г. референта овога, најстарији по годинама заменик председник среских зборова.

За дневни ред предлаже тај одбор: Један практичан рад, који би приказао један члан ст. бечејског среског збора, осим тога по један такав рад да прикаже један члан сомборског и један члан новосадеког среског збора, затим да евентуалне предлоге може подносити само тално

сваки срески збор односно његови чланови. Предспрема за тај збор да се повери управном одбору ст. бечејског школског среза.

На основу тога одбор овај донео је ниже наведено решење, које ће поднети своме збору, да га усвоји као свој предлог у тој ствари, а уједно ће одмах о томе известити управни одбор сомборског среског збора, да би се у том правцу могле већ у идућој ускршњој зборској седници известити потребне припреме за јесењи збор.

Решење одборско ово је:

Сазив и дан заједничке седнице, прихваћа овај одбор и поздравља радосно, уједно прихваћа и то, да предспреме за збор изведе за сад ст. бечејски збор.

У погледу заједнице и одржања тих седница, држи да треба настојати, да увек јесења седница буде од сад заједничка и то за зборове у свима епархијама, а с тога да не буде више зборских седница у јесен по појединим срезovima. Даље, да та заједничка седница буде увек у другом срезу.

У погледу председништва на том заједничком збору, одбор овај не прихваћа предлог одбора сомборског среског учит. збора, него стоји на том становишту, да заједничка седница самостално бира себи председника из круга учитеља тих срезова и то на овај начин:

Сваки збор да изабере у ускршњој седници својег кандидата за председничко место; из такве, за сад, тројне кандидације, да заједничка седница изабере себи председника, а остала два кандидата да буду заменици председникови.

Школ. референт ако је присутан или најстарији члан између среских заменика председника, да руководи седницом при отварању и до избора председника, уз то у евентуалној потреби одлучи својим гласом при избору председника.

Овакав начин при избору председника практикује се и на западу у напредним учитељским кругovima. А свакојако више јамчи за самосталан*) и добар**) и правилан успех заједничког рада у тим седницама.

У погледу предспреме за таку заједничку седницу за будуће, сваки збор да изабере из своје средине два члана. Тако изабраних свега за сад шест чланова, били би одбор, који би

*) Према првом делу сомборског предлога.

**), Према другом делу сомборског предлога.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

спремно све што треба за седницу: Тај одбор примао би предлоге, резолуције, састављао дневни ред, примао и истицао кандидацију за председничко место.

У погледу рада на такој заједничкој седници, одбор овај не прихвата предлог управног одбора сомборског среског збора, да се одрже практичне радње у тој заједничкој седници, него је тог мишљења, да се у такој заједничкој седници расправљају начелна становишта учитељска у питањима уређења школског, унутрашњег и спољашњег, у питањима оних односа, у којима су учитељ или школа ангажовани, а што не спада у делокруг позива учитељског или школског или није у директној вези с њима.

Прихвата предлог да сваки збор може износити своје предлоге, али да појединци то чине преко својих зборових или у ванредно важним и журним потребама, директно.

У вези с тим предложиће овај збор својој среској седници, а и осталим среским зборовима, да се већ сад у ускршњој седници обраде у сваком збору ове три теме и о њима у заједничкој јесењој седници донесе коначно становиште и то:

Из унутрашњег уређења школског:

О фономимици, из разлога што је то данас сувремена тема у нашој држави, што јој се придаје извесна методска важност, која можда није баш тако јако оправдана и што се довољно некритичким примањем тога метода може створити могућност, да тај метод стече неку врсту облигатности у настави.

Са свију тих разлога, потребно је да се тај метод критички испита.

Из спољашњег уређења школског:

О дисциплинарним правилима за учитеље, из разлога, што је то једно од најважнијих питања по самосталност учитељску и слободан рад школе и учитеља; што је то питање баш сад сувремено код нас више него икад, јер наши самоуправни школски органи, хоће да систирају досадашња дисциплинарна правила за учитеље и на место њих уведу друга. С тога је потребно да се у том питању чује реч и становиште учитељско.

Из нешколских питања, у којима је заинтересована школа и учитељство:

О учитељској појачкој дужности у цркви, из разлога што је то питање већ тако сазрело, да је крајње време, да се коначно реши; што је то питање на дневном реду у учитељским

круговима нашим већ више од 30 година; што се о томе питању живо расправља и у учитељству страних народа.

Решено је даље:

Да за 1. питање прихвати реферату у име овог збора у заједничкој седници, зам. председник овог збора *Ђ. Михајловић*.

За 2. питање прихватиће реферату за среску седницу члан овог одбора *Младен Ђурошевић*, а по том да се коначно одреди референт за то питање за заједничку седницу.

За 3. питање да прихвати реферату члан овог одбора *Танасије Костић* и за заједничку седницу.*)

Практичне обраде.

Поступак при плетењу женске чарапе.

Лекција за III. разр. женске основне школе.

Катица Михајловић, учитељица у Сенти.

(Наставак).

б) Средњи део. Овај део листа је најтежи. Погледајте прегледалицу. Како се мења средњи део све на ниже? Плете се све уже, јер се често саплећу две петље заједно. То се зове смањивање. Сад плетите све као што ја кажем. Почни! Плетите петљу од шва. (Плету.) Сад једну петљу равно. (Плету.) Две петље да ове сплетете обрнуто, заједно као да је једна петља. (Плету.) Је ли готово! (Јесте.) Сад плетите унаоколо даље равно, као и код горњег дела, али на четвртој игли оставите три последње петље. Је ли готово? (Јесте.) Сад опет трећу од краја и претпоследњу сплетете обрнуто, заједно као да је једна. (Учине.) Сад последњу равно (Учине) Сад ће доћи опет мало лакше. Плетите седам пута унаоколо равно без смањивања, као у горњем делу, али не заборавите да начините петљу од шва. Тако ћете још девет пута радити: једанпут унаоколо са смањивањем на првој и четвртој игли, после тога седам пута унаоколо равно без смањивања. Кад је то готово кажем: Сад ће ићи мало друкчије. Од сад плетите опет једанпут унаоколо са смањивањем као и пре, али затим не седам, него само пет пута унаоколо без смањивања. Како сте пре тога плеле? Колико сте пута тако плеле у свему? (Девет пута.) Како ћете сад плести? И тако десет пута. Колико пута ћете свега смањивати? (20 пута.)

*) Извели смо ово решење новосад. одбора, да га прочуе и чланови осталих зборових и евентуално прихвате, како би рад у заједничкој седници био што складнији и потпунији.

Пре него што даље плетете, реците ми још једанпут, како се плете цео средњи део? (Понављање.) Кад направе последњи пут смањивање рекнем: А сад пазите! При свршетку смањивања разбројимо поново петље. Колико сте петљи начинили на свакој игли при почетку? (32 петље.) Колико смо пута смањивали? (20 пута.) Колико је то свега смањивано? (40) Кад смо свега 40 пута смањивали, колико смо петљи смањили са једне игле? (10 петљи.) Колико петљи треба, дакле, сад да има на свакој игли? (Свега 22 петље.) Само на првој игли остаје нам петља од шва. Колико ће, дакле, петљи бити на првој игли? (23) А она осталима? (22) Тек кад су сва деца с тим година почиње:

в.) **Доњи део.** Доњи део је опет лако плести. Погледајте прегледалицу. Плете се као горњи део. Горе је тако широк као и доле. Дакле не смањива се, али увек плете петља за шав. Доњи део плете се толико пута унаоколо, колико петљи има на две игле заједно. Колико петљи има на једној игли? (23) На две игле има дакле двапут двадесетдве петље. Колико је то? (44) С тога ћемо обићи 44 пута унаоколо. Али је сад то унаоколо много мање него у горњег дела. Зашто је то? (Јер је чарапа због смањивања постала много ужа.) Како ћете дакле плести доњи део? (Понављање.)

4. Пета.

Узећу прегледалицу и показаћу пету. Који је део ово од чарапе? Шта ћемо сад плести? (Пету.) Овај део чарапе је најтежи. Одакле докле се пружа шав на чарапи? (Од ивице до пете.) На што је шав на чарапи? Како се зове с леве стране до шва? А с десне?

Пета се плете у два дела.

а.) **Први део пете** плете се на четвртој и првој игли. Кад обиђемо последњи пут од листа прву иглу скинемо равно. За тим окренемо рад на налицје и сплетемо петље плетући обрнуто са четврте на прву иглу. Окренемо рад на лице. Колико ће петљи бити сад на тој једној игли? Колико је било петљи на првој игли? (23) Колико на четвртој? (22) Колико је то свега? (45) Сад ћемо на тој игли плести, а другу и трећу иглу нећемо дирати. С десне и леве стране плете се ивица. Ивица се тако плете, да се прва и последња петља плете као ланчић. (Ланчић постаје на крају игле, кад се са налицја последња петља не сплете, него се само скине, а с лица се равно плете.) А до ланчића и с десне и с леве стране с лица

две петље плетемо обрнуто. Остале петље с лица плетемо равно а с налицја обрнуто, док не оплетемо толико редова, колико је петљи било на једној игли при почетку чарапе. Дакле 32 пута. Како два реда чине један ланчић, то ћемо на свакој ивици имати по 16 ланчића.

б.) **Други део т. ј. завршетак пете.** Сад ћемо пету да завршимо. До леве ивице оставимо на игли толико петљи, колико је пола од петљи на једној игли у почетку пете. Колико је било петљи на једној игли? (22) Колико је пола од 22? (11) Дакле, на крају ћемо оставити 11 петљи. Дванајесту и једанајесту петљу сплетемо заједно равно и окренемо рад на налицје. Прву скинемо као ланчић, а остале плетемо обрнуто док нам на крају опет не остане једанајест петљи. Дванајесту и једанајесту сплетемо обрнуто заједно и окренемо рад на лице.

Прву скинемо као ланчић, плетемо равно, за тим 11 и 10 петљу сплетемо заједно и тако продужимо рад док не смањимо све петља од краја. Како смо с обе стране смањили по једанајест петљи, то нам је на игли остало са петљом од шва 23 петље. Овим је пета завршена. У првом делу пете два три реда, а други део пете цео, ради се по тактовању.

5. Стопала.

Дошли смо до последњег дела чарапе. Покажем на прегледалици. Како се зове овај део чарапе? И стопала има три дела. Погледајте! Први део има са две стране смањивања. Средњи део је сасвим раван и прав, а на крају су прети. Колико делова има стопала? Шта је у првом делу с две стране? Какав је средњи део? А како се зове последњи део? Стопалу је лако плести, али при почетку морамо здраво пазити. Сад ћемо плести и другу и трећу иглу, али ћемо подићи и петље, које смо добили од ланчића на свакој ивици. На пету иглу покупимо петље од ланчића с леве ивице, и да не остане рупица подигнемо и равну петљу до последњег ланчића. Сад плетемо равно другу и трећу иглу, и затим подигнемо петље од ланчића с десне стране. Петље од ланчића плетемо равно, али иглу састраг промолимо у петљу. (Швајцар.) Имали смо 15 петљи од ланчића, но услед окретања рада добили смо на једној страни један, а на другој два ланчића више и две равне петље са стране, то је с једне стране 18 а с друге 19 петљи. Кад томе додамо с прве игле 23 петље

добијемо 60 петљи, које опет поделимо на прву и четврту иглу. Колико ће доћи на сваку? И ово се све ради по тактовању. Сад долази:

а.) **Први део стопале** Овде толико смањивамо обрнуто на првој игли с леве а на четвртој с десне стране, док не остане на свакој толико петљи, колико има на осталим иглама. Колико петљи има на осталима? (22) Колико пута треба да смањивамо, да нам од 30 петљи остане на свакој игли по 22 петље? (8 пута.) На којим иглама се смањује? Како се смањује? Између прва четир смањивања обилазимо једанпут равно плетући, а између последња четир смањивања обилазимо двапут равно плетући. Колико пута обилазимо равно између прва четир смањивања? Колико пута између последња четир смањивања? Плетите тако. Кад су све готове прелазимо на:

б.) **Средњи део стопале.** Покажем га на прегледалици поново. Како се плете тај део стопале? Овај део је најлакши у целој чарапи, јер се плете непрестано равно. Само морамо пазити на то, колико је дугачак тај део. У овом делу толико пута обиђемо унаоколо, колико петљи има на две игле заједно? Колико има на једној? (22) Колико на двома? (44) Дакле обићићемо равно 44 пута, и онда смо тим делом готови и за тим нам долази последњи део чарапе са завршетком а то су:

в.) **Прсти.** Покажем на прегледалици. Које треба сад да радимо? Прсти су последњи део чарапе. Њима се чарапа завршује. Каквог су облика прсти? (Шиљастог.) Прсти постају шиљастии — смањивањем Дотле смањивамо док нам на свакој игли не остане по пет петљи и онда се заврши чарапа.

(Свршиће се).

Из школске самоуправе.

Извештај о раду седнице епарх. школског одбора у Темишвару од 31. јануара (13. феб.) 1908. Одређени турнуси, по којима ће чланови у седнице обавезно долазити; — и којима ће се путни трошак накнадити, докле и сви остали чланови могу долазити у седнице, но о свом трошку. — Уступљен високосл. Школ. Савету на више просуђење и упутство отпис вис. кр. уг. министарства просвете којим моли, да се учини расположење, да доходак школског зем-

љишта, које је на иванђанску цркв. општину преписано, служи и надаље у школске сврхе. — Исто у ствари рачунавања награде учитељима школ. управитељима у мировину. — Упућене подручне цркв. општине, да не скидају, ни не међу натписа на школ. зграде, док не приспе изискано упутство од високосл. Школ. Савета у тој ствари, будући да се наше школе зову по Шк. Уредби срп. нар. школе а државне власти увеле су назив срп. правосл. вероиспов. школе, те да се назначи, који ће се назив метати на срп. школске зграде. — Замољено упутство од високосл. Шк. Савета у ствари наредбе вис. министарства просвете у погледу 5% и 3% приреза, који плаћају безверници у наставне сврхе. — Узет на знање извештај високосл. Саб. Одбора о раду му у год. 1902—1906. — Уручено више декрета и послано високосл. Шк. Савету више доставница о уручењу истих. — Поднесени високосл. Шк. Савету захтевани списи: а.) у уточној ствари Милана Моцића и друг. из Вел. Кикинде у ствари огреварине и баште и б.) у дисц. ствари Светозара Ајваза. — Позвата цркв. општина у Срп. Кларији, да уређење учитељ. берива закључи. Узето к знању решење овоепарх. конзисторије којим је одбила захтев гадских Романа, да се у там. срп. вероисповед школи наставља и романски. — Узет к знању извештај ово епарх. Админ. Одбора, да је довршена градња женске школе у Т. Кањижи. — Приговори јер. Димитрија Којића у ствари потврде Милана Јефтића за там. учитеља поднесени на више просуђење високосл. Шк. Савету. — Узет к знању презид. допис жуп. управним одборима, да узму к знању пројужење привременог попуњења неких учитељ. места због оскудица оспособљ. учитеља и других узрока. — Више м. школ. одбора позвано на изјашњење: а.) у ствари нетачних података политичким властима о немарном поласку школе; б.) у ствари недостатака њихових школа; в.) у ствари расписа стечајева. — Одређени изасланици за прикупљање: 1.) „деказа о немарном поласку школе“ и 2.) „фасија.“ — Подељена опомена неким м. ш. одборима због нетачног званичења. — Изречен у дисц. ствари Д. М. учитеља у Н. истоме писмен укор. — Издато упутство цркв. општ. у Срп. Св. Петру за зидање шк. зграде. — Изречено да се учитељ Ст. Ж. у М. служио у своме једном поднеску веистинама против органа ове власти и ономе-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нут, да се тога клони. — Пресуђен председник и перовођа цркв. о. у Т. Хиђошу на сношење извиђајних трошкова због неуредног званичења. — Узет к знању извештај прив. епарх. школ. референта, о инспекцији неких школа и позвати м. шк. одбори, да недостатке одстране. — Донесено решење у ствари измештања крчме из близине срп. школе у Иванди. — Позвата цркв. општ. у Араду, да поново узме у претрес и поднесе правила „Васпитне школске закладе.“ — Позвате подручне цркв. општине и учитељство, да претплате лист „Здравље.“ — Пријављен ово епарх. Админ. Одбору Н. Г. цркв. одборник у Станчеву, што рови против там. срп. вероисповедне школе — Издати на извиђај сви списи члану овога одбора ј. Григорију Стајићу у ствари избора учитељица у Ђали. — Потврђен уговор између цркв. општине у Краљевцу и там. учитеља Тодора Милитарског у ствари откупа 2. ј. школ. земље. — Поднесена с препоруком високосл. Школ. Савету молба цркв. општ. у Краљевцу ради припомоћи. — Позвата цркв. општ. у Боки, да приовђи исход парнице са там. предузимачем за градњу школе. — Одобрен закључак цркв. општ. у Вел. Кикинди у ствари I и II. учитељ. квинквенала. — Стављено у ово епарх. архиву више поднесених заклетав подруч. учитељства. — Узето к знању више оправдања, због одсуства од учитељ. зборов уз ономену. — Одобрено више избора часника и чланова школ. одбора. — Позвата цркв. општ. у Кетфелу, да поднесе план и прорачун за градњу школе. — Достављене на изјашњење две тужбе м. ш. одбора у Лукаревцу учитељици З. А. у С. у ствари неких потраживања. — Одобрено више расписаних стечајева уз измену. — Одобрено ц. о. у Рудви, да до месеца јуна оправи школ. шуну. — Сprovedена молба м. ш. одбора у Срп. Елемиру високосл. Школском Савету ради дозволе за поделу школ. деце по разредима. — Упућен Ђорђе Алексијевић, да ново учитељ место у Соки заузме. — Упућене неке сиромашне општине, да поднесу молбе ради припомоћи из срп. нар. фондова. — Упућена ц. о. у Ђали, да се у ствари одузимања уживања школ. земље од там. учитеља са овим споразуме, јер је то ствар међусобне погодбе. — Умољен овоепарх. Админ. Одбор, да строго поступи против ц. о. у III. због ренитенције у ствари уређења учитељ. берива. — Поднесено више утока вис. Школ. Савету на више просу-

ђење. — Позван м. школ. одбор у Т. Св. Миклушу, да за 14 дана поднесе на одобрење план и прорачун за градњу там. женске школе. — Узет к знању извештај школ. референта о инспекцији неких школа у В. Кикинди и учињено расположење на исти извештај. — Позвата ц. о. у Торњи, да све списе, који се односе на избор там. учитеља овамо поднесе. — Позвата ц. о. у Дињашу да учитељ. доспеле квинквенале у течај стави. — Позвата ц. о. у Соки да заостало потраживање Л. Шибулову исплати упућен Ст. Симић, да се за своје потраживање обрати на ц. о. у Канаку. — Уток С. Шешевића поднесен високосл. Школ. Савету на више пресуђење. — **дана 1 (14.) фебруара 1908 :**

Умољен високосл. Школ. Савет за упутство у ствари иставања школ. фасија и записника о учит. беривима. —

Решено свега у обема седницама 142 предмета. —

Извештај о стању школа у епархији темишварској.

за год. 1904—1905.

(Наставак.)

Изнећу у главним потезима, шта је у којем среском учитељском збору рађено, да се види, како се скромно и на многим местима управо бедно — ни надничарски ненаплаћено учитељство српско посред свих недаћа дневнога живота ипак као мрав отима раду и своје усавршавању: једно, да не буде постидно међу туђинима на пред њиховим учитељством ни по теоретској спреми, ни по практичном раду своје, а друго, да спремом својом може све то боље користити повереноме подмлатку а и народу своје. Овај рад српског учитељства на зборовима нека увери и оне неувиђавне у нашем народу, који пребацују, што се учитељству даје — тако рећи никаква — сума од 3 круне дневнице кад на зборове иде, да то није напрасно избачен новац, јер учитељство има од зборов велике користи, а кад учитељство има, има и народ од тога користи, јер спремно учитељство може боље да врши дужност своју у сваком погледу. А нађе се чак и председника школ. одбора, па и целих школ. одбора, који и закрате издавање ове суме и путнога трошка својим учитељима за посеђивање тих зборов и тиме

изазивају против себе негодовање и поступак виших власти.

Сад пак ево извештаја о раду тих средских зборова :

1.) Арадски срез. Држан у Санаду 20. апр. (3. маја) 1905. год. Узет је с одобрењем к знању извештај одбора о раду му у току те школске године. Дата је опросница благајкињи Олги Вукадиновића и састављен је исказ дужника зборској благајници, с тим, да се умоли сл. Е. Ш. Одбор, да дужнике присили, да своје чланске дугове измире. Срећко Суботић, учитељ санадски предавао је једну лекцију из геометрије, Јован Томић учит. сараволски лекцију из права и дужности грађана ; уз предавање Јулије Петровићеве, учце турско-кањишке вођени су разговори о предавању очигледне наставе у I. разреду, а уз предавање Душана Ђирића, учит. батањског вођени су разговори о предавању очигледне наставе у II. разреду. Стеван Нађвински, учитељ из Срп. Вел. Св. Миклуша држао је практично предавање из пчеларства, уз приказ свију напредних кошница. Светозар Ајвас предавао је о стању срп. нар. учитеља, с нарочитим обзиром на лошу наплату, која им пречи и умно усавршавање, јер не могу средства за то да набаве, а и стицање угледа, који им по свему припада у друштву. Ђура Нинчић учитељ турско-кањишки претресао је спорно питање : „Где да стоји учитељица у цркви?“ — Предавања су нека примљена с примедбама, а нека с оценом врло добро и с похвалом. Решено је већином гласова, да учитељица стоји у столу у левој певници а женска деца поред леве певнице. Усвојени су предлози : да се тражи сазив епарх. учит. збора, да заузме стајалиште против тзв. Берзевицијевог предлога у погледу измене XXXVIII. уг. зак. чланка из 1868. год. о школама ; о поступку против школских одбора, који учитељима неће да даду дневница ни путна трошка за средске учит. зборове ; да се тражи повишица дневница и предлози привр. школ. референта, да се у будуће на зборовима свагда воде разговори о стању народном у сваком погледу и о поправљању му а нарочито шта би учитељско и школа могли у том погледу да ураде и да се узме и која практична радња из рачуна, чија настава нијеслабије стоји у школама.

2.) Вел. бечкеречки срез. Држао седницу у Бега Сенђурђу 20. априла (3. маја) 1905. год. После текућих предмета (избора оверовљача,

претресања одсуства и т. д.) усвојен је привремено пословник арадског школ. среза. докле високосл. Школ. Савет не изда опћи пословник за све срезове. Решено је, да учитељици треба да се даде у цркви сто у близини онога места, где женска деца стоје. Марија Путникова, учца. у Боки предавала је о рачуну у I. разр. ; Петар Вуков, учит. вел. бечкеречки предавао је „О дисциплини школ. деце у школи и изван школе,“ Душан Грунчић, учит. вел. бечкеречки предавао је О срп. језику у IV. разр. ; Миливој Бугарски, учит. вел. бечкеречки такође је држао предавање, но у записнику је изостављено (јамачно случајном омашком) какво је то предавање било. Сва предавања примљена су нека с похвалом и признањем а нека само к знању. Решено је да се поступа против оних чланова, који не дођу у седнице а изостанак свој не извине и да се већ у позиву на идући збор наведе та напомена да ће се противу оних поступити, који не дођу на збор а не извине се.

3.) Вел. Кикиндски срез. Држао седницу у Тур. Бечеју дана 9. (22.) јуна 1905. год. После текућих предмета обављен је избор часника. Изабрани су сви стари часници. Затим је држао предавање Милан Ђосић, учитељ тур. бечејски „О нар. умотворинама као васпитном средству.“ После исцрпног претреса од више говорника, да не подлежи сумњи важност нар. умотворина у школама, али да је ту важно како да се и колико у којем разреду оне употребљавају а што предавач није изнео, примио се предавач да то главно питање обради, те и цео распоред за поједине разреде да изнесе и да све то пошаље привр. епарх. школском референту ради употребе у Школ. Анкети (но што до сад није учинио) Анђелија Ковачевићева, учца. из Карлова приказала је начин предавања писмена са писменом В. Збор се прикључио представци високосл. Школ. Савета, коју је поднео против Берзевицијевог предлога вис. кр уг. министарству просвете. Мита Васић учитељ врањевски држао је предавање „Учитељ у народу“. Милан Ранков, учитељ вел. кикиндски предавао је О очигл. настави у I. разреду. Великом већином гласова изречено је, да је добра ствар, што се крајем школске године изашиљу изасланици, да прегледају рад у школама против противног предлога М. Ђосића, који је желео, да се поднесе представка ради укидања те наредбе. Драг. Антонијевићева учца. меленачка предавала је „О очигл.

настави у II. разр. осн. школе. Нацрт о службениј прагматици за учитеље М. Рацков није израдио, те је тај предмет остао за идућу седницу. Привр. школ. референт држао је предавање о рачуну у свима разредима с обзиром на најважније и најтеже прелазе и држао је очигледно предавање из градива за I. разр. На питање: Где да стоји учитељица у цркви? решено је, да у свима опћинама, треба да остане тако, како је досад било, а ако где буде спора, нека надлежна власт реши. Збор усваја пословник арадског среза до сталног пословника. Предавања су примљена нека с похвалом и признањем а нека само к знању.

(Наставиће се.)

БЕЛЕШКЕ.

„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“ примио је у марту т. г. ове чланарине и прилоге: Од Симе Бабина, пароха из Петроваца 30 К чланарине. — Од Јефте Петровића, пароха из Батоње 50 К чланарине. — Од Јелене Коњовићке, учитељице из Сомбора за пок. мужа јој Стеву 10 К чланарине. — Од Васе Витојевића, равн. учитеља Северину 2 К уписнице и 28 К чланарине. — Од Лазара Вукотића учитеља из Ст. Футога 25 К 44 пот. чланарине — Од Ђорђа Ст. Петровића из Земуна 10 К чланарине. — Од румске штедионице 50 К прилога. — Од Јована А. Јовановића из Земуна 10 К чланарине. — Од Милана Ђуричића, управитељ-учитеља у Чуругу од црквеног таса 2 К 20 пот. прилога. — Од Емила Каракашевића из Руме 50 К чланарине. — Од трговине Петровића и Поповића у Новом Саду 25 К чланарине. — Преко Т. Костића, надзорника конвикта, у име свечарских прилога: Из Руме, од Душана Поповића 3 К — из Ирига, од Стевана Радића 1 К — из Врањева, од Младена Белића 1 К — из Ср. Карловаца, од Раде Малушевића 1 К. — Из Ст. Врбаса, од Милана Стефановића 1 К. На свима овим прилозима захваљује Управа.

Књижница пок. Душана Стојшића. Родбина пок. Душана Стојшића учитеља у Сенти, госпођа Ленка Николић у Сенти и госпођа Катица Давчике Манојловића у Новом Саду, поклониле су књижницу пок. Душана Стојшића српском учитељском конвикту у Новом Саду. Књижница ће се за-

себно сместити и носити име Душана Стојшића. Ово је леп и трајан спомен пок. Чика Душану, који је био тако врстан члан српског учитељства. Нека је хвала госпођама, које то учинише!

Седница учитељског збора новосадског школског среза, одржаће се у Новом Саду 16. (29.) априла о. г. у 9. сах. пре подне у средишњој школи, са овим дневним редом. 1. Отварање седнице. 2. Избор три члана за оверење записника. 3. Извештај о благајници. 4. Расправа Жарка Алексића: „О организацији учитеља.“ — 5. Предлог Евице Павкевић: „О народној ношњи.“ — 6. Практичан рад фономимичким поступком од Душана Ружића. 7. Дописе сомборског српског учитељског збора о заједничкој седници сва три збора у бачкој. У свези с тим, предлози новосадског управног одбора: а.) О одржању заједничке седнице свих српских зборова и о начину како да се исте руководе. б.) О темама за заједничку седницу: аа) о фономимици; бб.) О дисциплинарним правилима за учитеље; вв) о учитељевој појачкој дужности; гг.) Предлог за II. заједничку седницу из унутрашњег школског уређења: Биолошки метод у настави. 8. Предлози овог одбора за седницу новосад. среза, о првој свесци „Учитељске Књижнице.“ 9. Евентуални предлози.

Дружина учитељских приправника „Натошевић“ у Сомбору, пише нам: „Школски Гласник“ у броју од 15. фебруара, изразио је своју жељу да му се пошаље извештај о свечаној седници књижевне дружине ђака учитељске школе „Натошевића.“ Тај позив нас је врло обрадовао, јер нам служи за доказ, да се Школски Гласник заиста интензивно интересује за рад будућих народних просветитеља, те с тога вољно шаљемо реферату о II. делу прославе. I. Председник са добродошлицом поздравља миле госте, као и све чланове дружине, и отвара седницу. II. Исак Давидовац пр. IV. раз. чита своју лепо састављену расправу о Његушу. III. Складно је отпевана песма „Расни јадро“, од Вл. Ђорђевића. IV. Опште допадање изазвало је декламовање Ст. Сечујског пр. III. раз. „Причест“ од Јакшића. V. Јован Петровић пр. III. раз. чита своју расправу о патриотизму. VI. Омладински тамбурашки збор свира смесу срп. нар. песама. VII. Председник топло захваљује публици на милом доласку и указаној симпатији уједно обећава, да ће се дружина старати, да се исте наклоности и у будуће достојна покаже.“ Васа Тодић II. тајник Бранко Нешић председник.

WWW.UNIBS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Шта се још неће тражити од школе? Први конгрес свих земљорадничких задруга у Аустрији у Бечу 1906. донео је решење: „Да се умоли влада и народни заступници, да се у наставне планове школа, у колико је то могуће, унесе и настава о задругарству као засебан предмет почевши од највиших па до најнижих основних школа.“ Мора бити да ти чланови конгреса мало знају, шта је све већ до сад натоварено на школу и наставу.

Умировљен. Даворин Трстењак, жуп. надзорник у Госпићу, умировљен је.

Хрватска учитељска задруга за штедњу и предујам. Ова задруга има деоничарског 53·388 К 66 пот; резервног фонда 13·500 К; меничног зајма издала је К 93·355·50; улога на штедњу имала је 268·066 К 86 пот; реескомптног, зајма 19·591 К.; чист добитак крајем 1907. год. К 9643·85 пот.

Промене у учитељству. Зорка Средојевић постављена је за заменицу Амалији Бркић учитељици у Товаришеву, која има допуст до краја ове шк. године. — Милица Зечева постављена је за заменицу оболелом учитељу Јовану Хаџићу у Товаришеву.

Учитељски збор старо-бечејског среза одржаће седницу учитељског збора у Ади дана 3. (16.) априла т. г. у 9 сати пре подне са овим дневним редом: 1. Отварање седнице. 2. Избор 2 члана за оверовљење записника. 3. Извештај годишњег одбора о раду му. 4. Расправа: „Треба ли нар. учитељу даљег усавршавања, образовања?“ од Миладина Туторова. 5. Расправа: „Заједничко васпитање“ од Јована З. Медурића. 6. Оцена на рад Миладина Туторова. 7. Оцена на расправу Јована З. Медурића. 8. Предлог среског учитељског збора сомборског: „О одржању заједничких седница зборских“. 9. Евен-

туални предлози 10. Подела радова за идући збор и одређење места му. 11. Критички претрес расправа. 12. Затварање збора. Г. г. чланови годишњег одбора упозорују се, да ће се седница годишњег одбора одржати у Ади пре зборске седнице у 8 сати. Упозорују се чланови, да ће се рештавница чланарине приликом збора прикупљати.

Ватра у школи. 4. марта изгорело је 178 деце у школи у Клевеланду (Охио); врата су се унутра отвараола и то је био узрок, да се деца нису могла за времена снасти, јер су деца навалила на њих и нису се могла у брзо отворити. Девет учитеља и учитељица изгорело је. Поводом тога прегледане су школе у многим варошима и наређено да се врата отварају на поље. — При пожару једне школе у Њујорку, који се десио набрзо после тога 2000 деце спасено је за 1—2 минута. Добро је да и ми ово знамо.

Прут у школи. Школски савет у Њујорку одбио је са 33 гласа против 17 поновно уважање казне прutom у школи.

Огромни бројеви у рачунској настави. „Нема ништа глупље“ — пише један Немац — „него што је игра с бројевима. Шта може себи предствити једно дете шта је то 20,000.000 миља или 150,000.000 километара? Шта ће он схватити од задатка у којем се говори, да ће брзи воз који дању, ноћу непрестано јури по 100 километара на сат, стићи за 171 годину и 3 месеца до сунца или да би неки пешак, који за сат пређе 6 километара био тамо за 312 година. Шта ће детету то, кад једва може да схвати и време од 15 година, јер ни толико није још преживело“.

Нове књиге.

Упутство за метод непосредног разумљивог читања. Ђ. Мирков, учитељ. 1 К 50 п. Карловци. С. М. Ш. 1908.

Учитељско деоничарско друштво „НАТОШЕВИЋ“

у Новом Саду

исплаћује својим деоничарима

делимак од 15. априла о. т.

сваки дан осим недеље од 5 сати, а четвр-
ком од 2 сата после подне.

Управа.

